

اندیشه سیاسی - ۱۳

نوشته

فریدریش فون هایک

با مقدمه جدیدی از

میلتون فریدمن

مترجمان

فریدون تفضلی

حمید پاداش

راه بردگی

نگارخانه
نشر نگاه معاصر

فهرست

۷	مقدمه مترجمان
۱۵	مقدمه‌ای بر سالگرد پنجاهمین چاپ این کتاب به قلم میلتون فریدمن
۲۱	یادداشتی بر تاریخچه انتشار کتاب
۲۵	پیش‌گفتار چاپ مجدد سال ۱۹۷۶
۲۹	پیش‌گفتار چاپ جیبی ۱۹۵۶
۴۳	پیش‌گفتار چاپ ۱۹۴۴
۴۵	مقدمه
۵۵	۱. راه رهاشده
۶۹	۲. آرمان‌شهر بزرگ
۷۹	۳. فردگرایی و جمع‌گرایی
۹۱	۴. اجتناب‌ناپذیری برنامه‌ریزی
۱۰۵	۵. برنامه‌ریزی و دموکراسی
۱۲۱	۶. برنامه‌ریزی و حکومت قانون
۱۳۹	۷. کنترل اقتصادی و استبداد
۱۵۳	۸. چه کسی؟ چه کسی را؟
۱۷۱	۹. امنیت و آزادی
۱۸۷	۱۰. چرا بدترین‌ها در صدر قرار می‌گیرند؟
۲۰۷	۱۱. پایان حقیقت
۲۲۱	۱۲. ریشه‌های سوسیالیستی نازیسم
۲۳۷	۱۳. تمامیت‌خواهان در میان ما

۱۴. شرایط مادی و اهداف آرمانی
 ۱۵. دورنمای نظم جهانی
 ۱۶. نتیجه‌گیری

- یادداشتی بر کتابشناسی
 □ نمایه نام‌ها و مفهومی‌ها

۲۵۹
 ۲۷۷
 ۲۹۷

۲۹۹
 ۳۰۳

به نام خدا

مقدمه مترجمان^۱

فریدریش اگوست فون هایک یکی از برجسته‌ترین اقتصاددانان و مدافعان قاطع اندیشه‌های آزادیخواهانه در قرن بیستم است. در سال ۱۹۷۴، هایک با ارائه اندیشه‌های بدیع خود به علم اقتصاد به طور مشترک با گونار میردال، اقتصاددان معروف سوئدی (که در واقع نظریاتی در نقطه مقابل او در اقتصاد داشت)، جایزه نوبل را دریافت نمود. علاوه بر اقتصاد، هایک در فلسفه، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی، حقوق، روان‌شناسی و معرفت‌شناسی تخصص و تبحر داشت و آثار مختلفی در این زمینه‌ها از خود برجای گذاشت. از سوی دیگر، هایک رهبری مکتب اتریشی را در تاریخ عقاید اقتصادی از دهه ۱۹۳۰ به بعد همراه با اقتصاددان نامدار دیگر اتریشی، لودویگ فون میزس، به عهده داشت.

زادگاه هایک کشور اتریش است و او در ۸ ماه مه ۱۸۹۹ در وین به دنیا آمد. در جنگ جهانی اول، در جبهه ایتالیا و در اتریش امپراتوری اتریش-مجارستان خدمت کرد. با خاتمه جنگ به وین بازگشت و نخست در رشته حقوق با گرایش در اقتصاد و سپس در علوم سیاسی موفق به گرفتن درجه دکتری از دانشگاه وین شد. متأسفانه جنگ جهانی اول امپراتوری پهناور اتریش-مجارستان را به ورطه سقوط کشانید و نتایج این سقوط در وهله

۱. در تدوین این مقدمه بعضاً از برخی مطالب کتاب‌های زیر استفاده شده است:

- ایمون باتلر، اندیشه‌های سیاسی و اقتصادی فریدریش فون هایک، ترجمه دکتر فریدون تفضلی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۷.
- فریدریش فون هایک، در سنگر آزادی، ترجمه دکتر عزت‌الله فولادوند، تهران، انتشارات لوح فکر، ۱۳۸۲.
- فریدریش فون هایک، قانون، قانونگذاری و آزادی، ترجمه خانم مهشید معیری و دکتر موسی غنی‌نژاد، تهران، انتشارات طرح نو، ۱۳۸۰.
- دکتر موسی غنی‌نژاد، درباره هایک، تهران، نشر نگاه معاصر، ۱۳۸۱.
- مارک بلاگ، اقتصاددانان بزرگ جهان، ترجمه دکتر حسن گلریز، تهران، نشر نی، ۱۳۷۵.

اول تجزیه آن امپراتوری توسط ناسیونالیسم قومی و ملت‌هایی بود که در زیر پرچم آن بودند و در وهله دوم ظهور نبرد طبقاتی بود که بر سیاست‌های آن چیره شد. در نهایت، سقوط آن امپراتوری بزرگ در تمامی حوزه‌ها و از همه بیشتر در اقتصاد نمود پیدا کرد.

در دهه ۱۹۲۰ ابتدا در سال ۱۹۲۳ هایک در کمیسیون گرامات جنگی اتریش به معاونت لودویگ فون میزس منصوب گردید و سپس در سال‌های ۱۹۲۶ و ۱۹۲۷ به ترتیب به مدیریت مؤسسه پژوهش‌های اقتصادی اتریش منصوب شد و سپس مؤسسه پژوهش در ادوار تجاری را تأسیس نمود و در این مؤسسه در حالی که فون میزس معاون او بود، ریاست آن را به عهده داشت. در سال ۱۹۲۹ مقاله‌ای تحت عنوان «تناقض پس انداز» انتشار داد که شهرت زیادی برای او به بار آورد و به همین دلیل لایونل رابینز، اقتصاددان معروف انگلیسی بین دو جنگ جهانی که در آن زمان رئیس دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی لندن بود، از هایک برای ایراد یک رشته سخنرانی دعوت نمود که در سال ۱۹۳۱ تحت عنوان «قیمت‌ها و تولید» انتشار یافت.

هایک بعد از انتشار این سخنرانی‌ها، بلافاصله به کرسی استادی در اقتصاد و آمار در دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی لندن منصوب شد و تا سال ۱۹۴۸ در این سمت باقی ماند. در این دوران چهار کتاب ارزشمند منتشر کرد: ناسیونالیسم پولی و ثبات بین‌المللی (۱۹۳۷)، سود و بهره و سرمایه‌گذاری (۱۹۳۹)، راه بردگی (۱۹۴۴) که در پیش رو دارید و فردگرایی و نظم اقتصادی (۱۹۴۸).

در سال ۱۹۵۰، هایک به سمت استادی فلسفه اجتماعی و فلسفه اخلاق در دانشگاه شیکاگو منصوب شد و تا ۱۹۶۲ در آنجا تدریس کرد. در این مدت، سه کتاب دیگر منتشر کرد: ضد انقلاب علم (۱۹۵۲)، بنیان آزادی (۱۹۶۱)؛ و کتاب دیگری به نام سرمایه‌داری و مورخان (۱۹۵۴) که با مشارکت و ویراستاری او منتشر شد. از ۱۹۶۲ تا ۱۹۷۴ استاد سیاست‌گذاری اقتصادی در دانشگاه فرایبورگ آلمان و سپس تا ۱۹۷۴ استاد اقتصاد در دانشگاه سالزبورگ آلمان بود. بعد مجدداً به دانشگاه فرایبورگ رفت و تا هنگام مرگ در سال ۱۹۹۲ کرسی استادی ممتاز آن دانشگاه را حفظ کرد. در این دوره سه کتاب دیگر هم نوشت و چاپ کرد: مطالعاتی در فلسفه، سیاست و اقتصاد (۱۹۷۶)، قانون، قانون‌گذاری و آزادی، سه جلد (۷۸-۱۹۷۳) و مطالعات نوین در فلسفه، سیاست و اقتصاد و تاریخ اندیشه‌ها (۱۹۷۸).

جهان‌بینی هایک از همان ابتدا دفاع از آزادی با محوریت اقتصاد آزاد و هواداری از لیبرالیسم کلاسیک بود، هنگامی که در سال ۱۹۷۴ با تشکیل کنفرانسی با شرکت تعدادی از شخصیت‌های علمی طرفدار مکتب کلاسیک (۱۸۷۱-۱۷۷۶) در شهر مون‌پلرین

سونیس انجمن مون‌پلرین را بنیان نهاد. بعداً نیز در دهه ۱۹۳۰ تحت تأثیر فون میزس و یاتیان دیگر مکتب اتریشی در تاریخ علم اقتصاد، کارل منگر و فریدریش فون ویزر، در حقیقت دست‌پرورده آن مکتب و معتقد به محوریت بازار و نظم بازار بود.

به عقیده هایک، آزادی مهم‌ترین دستاورد تمدن مدرن بشری و در عین حال شرط لازم برای دوام و بقای آن است. آزادی در جوامع مدرن در سایه شکل گرفتن مالکیت آزاد فردی و گسترش مبادلات آزادانه میان انسان‌ها، یعنی نظم بازار، امکان‌پذیر شده است. از این‌رو، آزادی و نظم بازار دو طرف یک سکه و یا یک مطلب‌اند و یکی بدون دیگری قابل تصور نیست. ویژگی دیدگاه هایک از آزادی این است که وی آزادی را تنها یک ارزش اخلاقی یا اجتماعی تلقی نمی‌کند بلکه فراتر و مهم‌تر از آن، آزادی را موجد «نظم»‌های معینی می‌داند که کل دستاوردهای تمدن بشری بر اساس آن‌ها بنا شده است. او معتقد است که سازوکار تمدن‌ساز آزادی ابتدا در اندیشه اقتصادی مدرن کشف شده است، اما این سازوکار تنها محدود به ساخت اقتصادی جامعه نیست، بلکه همه ابعاد زندگی اجتماعی و سیاسی آن را دربر می‌گیرد. به عقیده هایک، آزادی با پای‌بندی به اصول و پیروی از قواعد کلی و همه‌شمول یعنی «قانون» به مفهوم حقیقی کلمه، شکل می‌گیرد و حفظ می‌شود. از این‌رو، هایک در کتاب سه‌جلدی خود زیر عنوان قانون، قانون‌گذاری و آزادی بخش مهمی از کوشش نظری خود را صرف روشن کردن مفهوم حقیقی قانون و رابطه آن با آزادی می‌کند.

هایک نظم‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مبتنی بر آزادی را تنها راه ایجاد جوامع صلح‌آمیز پایدار و بادوام توأم با رفاه اقتصادی می‌داند. دفاع او از آزادی و نقادی او از سوسیالیسم مبتنی بر رویکرد صرفاً اخلاقی و ارزشی نیست بلکه بیشتر مبنای معرفت‌شناسی و علمی دارد که بعداً در این مقدمه مجدداً به آن اشاره خواهیم کرد. او نه تنها سوسیالیسم بلکه هرگونه تصور دیگری را محکوم به شکست می‌داند و معتقد است برای رسیدن به تمدن و رفاه یک راه بیشتر وجود ندارد و آن راه آزادی است و هر راه دیگری غیر از این از لحاظ نظری و عملی نهایتاً به بردگی و توحش می‌انجامد که در واقع پیام این کتاب است.

در ابتدای دهه ۱۹۳۰، هنگامی که هایک بنا به دعوت لایونل رابینز، رئیس دانشکده اقتصاد و علوم سیاسی لندن، در این دانشکده مشغول به تدریس شد، رابینز از مسیری که اقتصاد انگلیس برحسب خط مثنی و سیاست‌های اقتصادی اقتصاددانان مشهور دانشگاه کمبریج، جان مینارد کینز (۱۹۴۶-۱۸۸۳) پیش گرفته بود خرسند نبود و از مدتی قبل در پی کسی بود که در مقابل کینز از مزایای بازار رقابتی آزاد و عدم دخالت دولت در امور